

Suba János*

MAGYAR KIRÁLYI HONVÉDSÉG KÁRPÁTALJÁN

THE HUNGARIAN ROYAL ARMY IN THE LOWER CARPATHIANS

ABSTRACT

The Lower Carpathians returned to Hungary in two steps. After the 2nd Vienna Decision the mother country got back a part of Northern Hungary, including the South of the lower Carpathians, where mostly Hungarian population lived, along with Ungvár, Munkács and Beregszász. This part accounted for more than one fifth of the Lower Carpathians. For the Hungarian party it was essential to own the territory situated in the West of the Ung River's valley. Ungvár was located near the border and the railway lines to Poland had to be secured as well. The Hungarian army occupied the Ung valley and Slovakia respected the new border.

The Lower Carpathians militarily belonged to the administrative territory of the 8th Army so the corps who stationed here were also subordinated to it. The border was monitored by the patrols and protected by border guards. The armed forces were being developed continuously; this study describes this process and reviews the military corps deployed in the Lower Carpathians.

Bevezetés

Kárpátalja két részletben tért vissza az anyaországához. Az I. Bécsi döntés nyomán Felvidék egy része visszatért az anyaországhoz. 1938. november 2-án 12000 km²-nyi területtel nőtt az ország, amely lakosságának 84%-a magyar volt. Ekkor került vissza Kárpátalja déli, többségében magyarlakta sávja is, Ungvárral, Munkáccsal és Beregszászsal, ez Kárpátalja több mint 1/5 részét jelentette. A kárpátaljai terület továbbra is Csehszlovákiához tartozó részén maradt a magyar többségű Nagyszőlős és vegyes lakosságú környéke. Több, szigetszerűen elhelyezkedő magyar település is, mint például Técső, Visk és Aknaszlatina szintén nem került vissza. Az ország geopolitikai helyzete és térszerkezete megváltozott!

1. Kárpátalja visszafoglalása

Még a bécsi döntés kihirdetése előtt, a csehszlovák kormány autonómiát adott Kárpátaljának. Október 9-én felállt az autonóm kormány, vezetője Andrej Bródy ruszin politikus volt. 1939 februárjában azonban leváltották és bebörtönözték, mert jogot követelt a ruszin nép számára a saját sorsa felett való döntésre. Utódául

* Dr. PhD. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Hadtörténeti Térképtár, Térképtárvezető.

Avgusztin Volosint nevezték ki, aki azonban még nyíltabban agitált a terület függetlenségéért. November 9-én Dmitro Klimpus vezetésével megalakult a Szics-gárda, főként galíciai önkéntesekből, amit Volosin a tartomány fő védelmi szervévé nyilvánított. Ezt követően olyan intézkedéseket vezetett be, melyek sértették mind a ruszin, mind a magyar lakosság jogait: betiltotta a ruszin és magyar nyelvű lapokat, valamint feloszlatta a ruszin és a magyar egyesületeket, mivel nem volt célja Kárpátalja ruszin nemzeti jellegének erősítése, a területet ukránosítani akarta.

1939. március 14-én a Jozef Tiso vezette szlovák kormány kikiáltotta Szlovákia függetlenségét. Erre válaszul Volosin is kikiáltotta a független Kárpát-Ukrán Köztársaságot és országának német védnökség alá helyezését kérte. A Magyar Királyi Honvédség 1939. március 15–18. között megszállta Kárpátalja területét.²

1.1.A magyar–szlovák „kis háború”³

Március 18-án a magyar katonai vezérkar befejezettnek nyilvánította a Kárpátalja elleni magyar hadműveletet, majd néhány nap múlva a honvéd alakulatokat a szlovák határ mellé csoportosították át. A magyar fél számára fontos volt az Ung-folyó völgye (vízgyűjtő) területétől nyugatra eső sáv birtoklása, egyrészt Ungvár védhetősége miatt, hiszen a város mellett húzódott a határ, másrészt a Lengyelország felé vezető vasútvonalakat is biztosítani kellett. Ezért a magyar csapatok megkísérelték Kelet-Szlovákia – jelentős ruszin kisebbség által lakott-területeinek elfoglalását egészen Poprádig. A támadást végül a magyar kormány német nyomásra leállította. A hadműveleteket mindkét fél sikeresnek könyvelte el. A szlovákok úgy érezték, sikerült a magyarok további ténymerését megakadályozni, és az ország területi épségét biztosítani, míg a magyarok azt hangoztatták, hogy csapataik elérték az eredetileg kitűzött célt, biztosították az Ung völgyét.⁴

A magyar csapatok által elfoglalt terület nagysága 1697 km² volt, ahol 78 településen összesen 69 930 lakos élt. 1939. április 4-én jött létre a szlovák–magyar egyezmény, amelyben Szlovákia elismerte az új határt, és lemondott Szobránc és Takcsány vidékéről. Berlin hozzájárult, hogy a szlovákok és a magyarok megállapodjanak a határmódosításban.

Kárpátalja megszállását követően ismét a Magyar Királyság része lett, amit azonban különleges közigazgatású területként tartottak számon, melyet 1944-ig kormányzói biztos vezetett.⁵

2. A M. Kir. Honvédség felfejlesztése

2.1. 1938/39. elhelyezés Felvidék visszatérte után

A katonai vezetés megkezdte a visszatért területek betagozását a katonai közigazgatásba és megkezdte e haderő területi szervezését. A katonaföldrajzi szempontból eltérő és változatos országrész beintegrálása a korlátozott lehetőségekkel rendelkező Honvédség számára óriási szervezőmunkát és anyagi áldozatot jelentett. A legfontosabb feladat a visszatért területek határának biztosítása és a honvédség

szervezeti kereteinek kialakítása volt. A katonai területi szervezést a VIII. Kassai hadtest felállítását jelentette. A hadtestparancsnokság békében kettős feladatot látott el: mint magasabb parancsnokság, és mint felsőfokú katonai területi hatóság működött. Ez volt az a keret, amely a katonai közigazgatás megszűnése után, véglegesen elhelyezett csapattesteket fogta össze.⁶ A Felvidék visszacsatolása után felállították a komáromi 22. a losonci 23. és az ungvári 24. honvéd gyalogezredeket.

1938-ban a VIII. Kassai hadtest alárendeltségébe tartozott a 24. Ungvári dandárparancsnokság,⁷ amely egyelőre csak a 24. Ungvári gyalogezredből állt. Az ezredparancsnokság és az I. zászlóalj, valamint a műszaki (árkász) század Ungváron állomásozott. A II. zászlóalj Sárospatakon, a III. zászlóalj Munkácson települt. Az ezred tüzérosztályának parancsnoksága Ungváron volt, egy hegyi ágyús, és két közepes tarackos üteggel.

2.2.1939/40. évi elhelyezés

1939-ben a 24. gyalogezred műszaki (árkász) százada Ungvárról Sárospatakra került. Ott vonták össze az ezredközvetlen műszaki századokat és létesült a VIII. árkásztábor. Az ott lévő 24 ezred II. zászlóalja Husztra települt. A III. zászlóalj maradt Munkácson.

A 2. (Kassai) gépkocsizó dandár⁸ alárendeltségébe tartozott az Ungváron állomásozó 5. gépkocsizó zászlóalj három százada. Munkácson települt szintén a dandár alárendeltségébe tartozó 12. kerékpáros zászlóalj és egy harcokosi század. A 2. gépkocsizó dandár parancsnoksága átkerült Munkácsra, alárendeltségében az 5. és a 6. gépkocsizó zászlóaljjal, amelyek Ungvárra települtek. A 6. zászlóalj szintén Kassáról települt át Ungvárra. Munkácsra került a dandár közvetlenek közül a 2. gépkocsizó légvédelmi tüzérüteg, és a 2. gépkocsizó híradó százada. A dandár alárendeltségében volt egy közelfelderítő repülő század, amely a VIII. hadtestközvetlen közelfelderítő repülő századdal együtt az Ungvári repülőtéren települt.

Létrehozták a hegyi alakulatokat. Az 1. hegyi dandár parancsnoksága (amely a Kassai hadtest alárendeltségében volt) Szolyvára települt. A három zászlóalj helyőrsége: Percsény, Szolyva és Rahó lett. A dandárközvetlen alakulatok: tüzérség, híradósok Munkácson kerültek elhelyezésre

Tovább folyt az alakulatok mozgatása és a haderő felfejlesztése. A hadtest közvetlen kerékpáros zászlóalj parancsnoksága és két százada Nagyszőlősekre került. A 2. gépkocsizó dandár alárendeltségben a 2. gépesített utászszázad Munkácsról Tiszakirvára települt.

1939. március 1-én megalakult a Gyorshadtest, amely a legkorszerűbben felszerelt katonai alakulat volt. A magyar vezérkar a Szovjetunió elleni háború kitérése előtt már részben mozgósította a VIII. Hadtest egyes alakulatait. Ezen alakulatok elnevezése lett a Kárpát- csoport, mely magában foglalt három gyalogdandárt, az 1. hegyi dandárt és a 8. határvadász dandárt.

2.3. 1941/42 áthelyezések

A II. Bécsi döntést követően a Kárpátalja területén elhelyezkedő alakulatok is részt vettek Észak-Erdély katonai benépesítésében. Így a Nagyszöllősi 14. kerékpáros zászlóaljat Kolozsvára, helyezték. A Munkácsi 3. huszárzászlóaljat, Nagyváradra helyezték.

A Szolyvai 1 hegyi dandárparancsnokság a Munkácsra települt. A Munkácsi 1. hegyi híradószázadot, és az 1. hegyi vonatosztályt Máramarosszigetre helyezték át. Ide települt át Tiszakirváról az a 1. hegyi utászszázad. Nagybányán állt fel a hegyi dandár 4. százada. A dandár tüzérosztály parancsnoksága maradt Munkácson. Ütegei Percsény, Szolyva és Rahó településeken lévő hegyi századokhoz kerültek. A hegyi dandár alárendeltségében lévő kerékpáros század, páncélausztály és lovasszázad Nagybányára került. A hegyi dandár műszaki és hadtáp alakulatai Máramarosszigeten nyertek elhelyezést.

2.4. 1942/43. évi elhelyezés

Ungváron a 2. gépkocsizó dandár parancsnoksága, a dandár légvédelmi üzérosztály parancsnoksága és két ütege, valamint az 5. gépkocsizó lövész zászlóalj települt. Itt helyezték el a hegyi dandár légvédelmi ágyús ütegét is.

A „gyorsfegyvernem” igazi helyőrsége Munkács lett. Munkácson alakult meg a 2. páncélos hadosztály⁹. A munkácsi 12. kerékpáros zászlóaljból állították fel a 3. harckocsiezred I. zászlóalját. Munkácson települt a 2. páncélos hadosztály parancsnokság, a hadosztály tüzérparancsnoksága, a 6. gépkocsizó lövész zászlóalj, a 3. harckocsi zászlóalj és a dandár szállító erői.

A gyalogdandárok 1942. február 17-én könnyű hadosztály elnevezést vettek fel¹⁰ Így Ungváron a dandárparancsnokság átalakult a 24. könnyű hadosztályparancsnoksággá. Ez után a minőségi fejlesztésekre helyeződött a hangsúly. Páncélos erők fejlesztése, a gépesítés, a mozgékonyabbá válása volt a cél. A páncélos erőket az I. páncélos hadtestbe fogták össze. A 2. (Munkácsi) gépkocsizó hadosztály alárendeltségébe tartozott a 3. (Ungvári) gépkocsizó lövész ezred, alárendeltségében az 5. (Ungvári), a 6. (Munkácsi) gépkocsizó lövész zászlóalj a zászlóalj közvetlenül. Ungváron volt a hadosztály 52. gépkocsizó légvédelmi tüzérosztálya. A hadosztály szállító erői Munkácson települtek. Munkácson volt az 1. (Nyíregyházi) lovas hadosztály 3. lovasezredének II. osztálya három lovasszázaddal. Valamint megjelentek az erődalakulatok is a hadrendben.

3. határhadászok és határvédelem 1938-1944

3.1. 1938-1939

1938. október 1-jétől, a Határőrség a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe került, ahol határhadász alakulatokká szervezték át, és a határőrizet mellett a határvédelmet is ellátták. A korábbi határőrkerületekből 1938. október 1-vel 8 határhadász dandárt szerveztek. ¹¹ A dandárok zászlóaljakból álltak¹² A kettős szervezésű

Határórség egyik része, a portyázó századok- amely összefogta a határon szolgálatot teljesítő határvadász őrsöket (létszámuk 20-70 fő körül mozgott) ,- alkalmas volt a zöldhatár őrizetére.¹³ A már ismertet feladatokat a Beszkidek és a Máramarosi-havasok zord, 1500-2000 méteres vonulatai között kellett megvalósítani. A határvadász zászlóalj a Kárpátalja megszállásakor a kijelölt állomáshelyekre vonultak. Itt a lehető legrövidebb idő alatt megszervezték az ideiglenes védőkörlelteiket, ellátták a határőrizetet, és a határvédelmet. Őrseik felzárkóztak a határra.¹⁴

A Felvidék visszacsatolása után új határvédelmi intézkedések léptek életbe.¹⁵ Az átszervezések során 1939. január 1-től a 8. dandárparancsnokság Orosházáról Sátoraljaújhelyre települt és a Kassai VIII. hadtestparancsnokság alárendeltségébe lépet. Alárendeltségébe tartozott a 26. Ungvári határvadász zászlóaljparancsnokság, egy portyázó százada 7 őrssel. Munkácsra települt a 25. határvadász zászlóaljparancsnoksága, és a 25. portyázó század 4 őrssel.

1939. március 15-17. között, a Kárpátalja visszaszerzéséért folytatott sikeres hadműveletekben a 8. határvadász dandár is részt vett. 1939. április 5-én a dandár parancsnoksága Sátoraljaújhelyről Ungvárra települt.¹⁶ Alárendeltségébe tartoztak: a 25., 26., 27, 28. határvadász zászlóalj.

A 25. határvadász zászlóalj 1939. április 8-án Munkácsról Szolyvára és Volóóra és egy százada Ökörmezőre települt. Fő feladata a magyar-lengyel határt biztosítása volt. A teljes határsávban 5-7 határvadász őrs felállítását határozták meg. A 25/1. portyázó század parancsnoksága Volócon, őrsei: Felsőszinevár (Lengyel határ), Toronya (Lengyel határ), Lengyelszálás (Lengyel határ), Felsőhidegpatak (Lengyel határ), Kiszolyva (Lengyel határ), Alsóverecke (Lengyel határ), Zsdenyova¹⁷ (Lengyel határ), Bukóc (Lengyel határ), Nagyrosztoka (Lengyel határ) voltak. A 25/2. portyázó század parancsnoksága: Szolyván települt, őrsei: Beszkid, Petrusovica, Bilasovica, Nagyrosztoka voltak. A zászlóaljat hegyi felszereléssel látták el.

A 26. határvadász-zászlóalj, mint hegyi felszerelésű, alacsony állományú zászlóalj Nagybereznán települ. A 26. portyázó század parancsnoksága Nagybereznán, kihelyezett őrsei: Huszna (Lengyel határ), Uzsok (Lengyel határ), Határszög (Lengyel határ), Patakújfalu (Lengyel határ), Újszék (Lengyel határ), Juhászlak (Lengyel határ), Zemplénoroszi (Lengyel határ), Zellő (Lengyel határ), Szedrecske (Szlovák határ), Cirókaófalú (Szlovák határ), Takcsány (Szlovák határ), Kiskolon (Szlovák határ) településeken voltak.

A 27. határvadász-zászlóalj Sátoraljaújhelyen állt fel. Határszolgálatos része 7 őrssel, egy százada Szobráncon 5 őrssel rendelkezett. Kárpátalja visszatérte után állományának 40%-t leadta az újonnan szerveződő hegyi csapatoknak. Az Erdélyi bevonulás után a már meglévő 34 határvadász zászlóaljból 18-at átszerveztek normál gyalog zászlóaljjá és ez adta a IX. Kolozsvári hadtest gyalogos és tüzér egységeit. Így 1940. december 1-én a zászlóaljból szervezték meg a 25. gyalogezred II. zászlóalját. A zászlóalj tüzérsége adta az újonnan felállításra kerülő gyalogezred 25/2 tüzér ütegét mely Zilahra települt.¹⁸ A 28. határvadász-zászlóalj parancsnoksága Kassán nyert elhelyezést, 15 őrssel rendelkezett.¹⁹

Kárpátalján diszlokált még a 34. (Tiszaújlaki), 24. (Huszti), 3. (Rahói), 2. (Aknaszlatinai) határvadász-zászlóalj, amelyek a 7.(Beregszászi) határvadász dandár alárendeltségébe tartoztak.²⁰

A 24. határvadász-zászlóaljat, 1939. január végén állították fel, Beregszász székhellyel, és a 7. határvadász dandár alárendeltségébe utalták. 1939. április 5-én a 7. határvadász dandárparancsnokság Mátészalkáról Beregszászra települt. Április 8-án a 24. határvadász-zászlóalj Beregszászról Husztra települt. A 24. és 2. határvadász-zászlóalj feladata volt, a magyar-román határt biztosítása. A Husztra helyezett határvadász-zászlóalj a következő őrsöket állította fel: Neveletlenfalu, Szöllősgyula, Feketeradó, Gödényháza, Kistarna, Veléte, Visk, Visk-fürdő, Técső. A következő évi szervezésnél négy őrsöt: a Neveletlenfalu, Szöllősgyula, Feketeradó, Gödényháza átadott a Tiszaújlakra kerülő 34. határvadász-zászlóaljnak. A zászlóalj 1940. szeptember 5-től részt vett az erdélyi bevonulásban, parancsnoksága Sepsiszentgyögyre települt.

A 2. határvadász-zászlóalj Rimaszombaton alakult meg. 1939. április 8-i határozattal települt át Aknaszlatinára. Az 1. portyázó század parancsnoksága Aknaszlatina, őrsei: Taracköz (Román határ), Körtyélyes (Román határ), Faluszlatina (Román határ), Fejéregyháza (Román határ), Erdészlak 720. magassági pont.²¹ (Lengyel határ), Klauzura Mokranka (Lengyel határ) voltak.

A zászlóalj májusban felállította második portyázó századát. Így a határvadász zászlóalj portyázó századai is új hadrendi számot kaptak, mely az alábbiak szerint alakult. A 2/1. portyázó század parancsnoksága Aknaszlatinán. Tiszti őrsök: Taracköz, Alsóapsa, Faluszlatina helységekben. Létszámuk hadiállományon, 53-56 fő között volt, parancsnokaik hivatásos tisztek voltak. A 2/2. portyázó század, parancsnoksága Királymezőn, békeállományú őrsei (20-21 fő). Bruszturán, Németmokrán települtek.

Az 1940. márciusi átszervezésnél következő változások voltak. A 2/3. határvadász század Aknaszlatináról Terebesfejrátákra települ át. Terebesfejrátákon ismét feláll a 2/2. portyázó század parancsnokság, és átvette a 3. portyázó századtól a nagybocskói és a terebesfejrátaki őrsöket, így védelmi szakasza ez által megrövidült. Így összes őrsze hadiállományú tiszti őrs lett (53-56 fő). Harmadik őrsze Alsóapsa helyett Körtyélyesen települt. A zászlóalj átkerült a 8. határvadász-dandár alárendeltségébe. A zászlóalj is részt vett az Észak-Erdélyi bevonulásban. Parancsnoksága Borsára települt. Feladata a Borsai, Perizóp-hágó lezárása.

A 3. határvadász zászlóalj 1939. április 8-án települt át Losoncról Rahóra. Fő feladata a magyar-román és magyar-lengyel határ biztosítása volt. A 3/1. század parancsnoksága Rahón települt, őrsei: Nagybocskó (Román határ), Kisonka (Román határ), Grunj (Román határ), Terebesfejráták (Román határ), Tiszabogdány (Román határ), Luhi (Román határ) voltak. A 3/2. század parancsnoksága Körösmezőn volt, őrsei: Klauzura Kozmieszcsek (Lengyel határ), Tatárhágó (Lengyel határ), Mohelki (Lengyel határ). A zászlóaljat hegyi felszereléssel látták el, létszámát hadi állományúra emelték, kerékpáros századát megszüntették. A 3/3.

határvadász századát kihelyezték Terebesfejrpatakra. Június elején kiképzési okok miatt a 3/2. portyázó század parancsnokságát Körösmezőről Rahóra, a 3/1-esét Rahóról Terebesfejrpatakra helyezték. Az új szervezési rendelet a 3/1. századot törölte. Viszont felállításra került a 3. portyázó század, amelynek parancsnoksága Rahón települt. A 3/3. portyázó század felállított őrsői: Nagybocksó, Terebesfejrpaták, Tiszabogdány, ezek tiszti őrsők voltak hadiállományon (53-56 fővel), valamint Mezőhát, Mohelki (békeállományon 20-23 fővel).

A 11. határvadász zászlóalját Körmend székhellyel állították fel 1939. október 1-én. 1940. január 8-ig felállt az 1. portyázó százada mellé a 2. század, mert személyi állományát alacsony állományúból magas állományra emelték. A zászlóalj, felettes parancsnokságát, a 3. határvadász dandárparancsnokságot Keszthelyről átvezényelték Sátoraljaújhelyre a magyar-szovjet határ megerősítésére. A zászlóalj két portyázó századát hátra hagyva Körmendről Fenyvesvölgyre települt át, és a 8. határvadászdandár alárendeltségébe lép. Új hadrendi számmal (11/3.) a zászlóalj alárendeltségébe került a 22/3. határvadász század, melyet Debrecenből Hajasdra helyeztek át. Az egész zászlóalj hegyi felszereléssel látták el. Ugyanott felállít egy portyázó századot. A 11. portyázó század őrsői: Nagyrosztoka, Huszna, Uzsok, Határszög, Kiesvölgy, Patakújfalu.

A hadseregfejlesztés eredményeként 1940-ben a határvadász dandár-parancsnokságokat más magasabbegység parancsnokságokká szervezték át. Csak a két legveszélyeztetettebb határszakaszon: a Kárpátalján és Erdélyben maradtak meg a dandár szervezet. ²²

3.2. 1940-41. évi elhelyezés

1940-41-ben már kialakultak Kárpátalja területén azon őrsők, amelyek a magyar-szovjet, határt őrítették. ²³ A 8. határvadász dandárparancsnokság Beregszászról Munkácsra települt. ²⁴ A magyar-szovjet határ létrejötte miatt újraszabályozták a dandár alárendeltségében lévő zászlóaljakat így a 3.(Rahói), 10. (Ökörmezői), 11.(Fenyvesvölgyi), ²⁵. (Vezérszállási) határvadász-zászlóaljak alkották a 8. határvadász dandárt. 1940 szeptemberében a z Észak-Erdélyi területek visszacsatolásában a dandár alárendeltségébe 2. és 3. határvadász-zászlóaljak vettek részt.

A 3. határvadász zászlóalj székhelye Rahó volt, határőrizeti területe Klauzura-Baltatultól Mahelki-ig terjedt. A 3/2. századnak nem volt kihelyezett őrs, parancsnoksága Rahóról Lazescsinára települt. A 3/3-as százada Terebesfejrpatokról Körösmezőre ²⁵ települt és így, határvédelmi szakasza észak felé tolódott el. A 3/3. portyázó század alárendeltségébe 1940-ben 7 őrs 1941-ben 6 őrs tartozott. Az alábbi őrsők tartoztak: Tiszabogdány ²⁶ (határvadász tiszti őrs) Ez később megszűnt. Klauzura-Baltatul ²⁷ (határvadász tiszti őrs), Klauzura-Hoverla ²⁸ (határvadász tiszti őrs), Kozmiszczek ²⁹ (határvadász tiszti őrs), Alagut ³⁰ (határvadász tiszti őrs), Tatárhágó (határvadász tiszti őrs), Mohelki ³¹ (határvadász tiszti őrs).

A 10. határvadász zászlóalj Sopronban került felállításra. 1940. március 1-én Ökörmezőre helyezték át. Ennek során még Sopronba felállította a 2. századát,

majd a portyázó századát hátra hagyva érkezett meg Ökörmezőre. A 10. határvadász zászlóalj parancsnoksága és első százada Ökörmezőre, a 2. százada Kelecsényre, a 3. százada (a berettyóújfalui 21/3 század) Királymezőn került elhelyezésre. Tüzérsége (a Nyiregyházi 22/1 üteg) szintén Ökörmezőn települt.

Királymezőn települt a 10/1. portyázó század négy őrssel: 1. Turbacil³² (határvadász tiszti őrs), 2. Holzschlaghaus³³ (határvadász tiszti őrs), 3. Klauzara Janovec³⁴ (határvadász tiszti őrs), 4. Klauzara Mokranka³⁵ (határvadász tiszti őrs). A 10/2. portyázó század Ökörmezőn volt, három őrs tartozott hozzá: 1. Felsőszinevér (határvadász tiszti őrs), 2. Toronya (határvadász tiszti őrs), 3. Tarujfalu (határvadász tiszti őrs)

25. határvadász zászlóalj személyi feltöltöttségét magas állományúra emelték. A zászlóaljparancsnokság a zömmel és a közvetlenekkel, valamint a 25/2. századdal (ez utóbbi Ökörmezőről) Vezérszállásra³⁶ települ át. A zászlóalj 3. századát a 23/3. határvadász század fogja képezni, mely Kocsordról Volócara települ át és a zászlóalj alárendeltségébe kerül. A 25/2. portyázó század parancsnokságát leadják a 10. határvadász-zászlóaljnak. Vezérszállási 25/1. portyázó századát 25.-re számozzák át. A 25. portyázó század parancsnoksága Vezérszálláson volt. Határőrizeti területe Rosztókától Alsóhidegpatakig terjedt. Kihelyezett őrsai: 1. Alsóhidegpatak, 2. Kiszszolyva³⁷, 3. Timsor, 4. Alsóverecke, 5. Bilasovica,³⁸ 6. Bukóc,³⁹ 7. Nagyrosztoka.⁴⁰

11. határvadász zászlóalj portyázó századának őrsai 1. Huszna,⁴¹ 2. Uzsok, 3. Határszög,⁴² 4. Kiesvölgy⁴³ 5. Patakújfalú⁴⁴. 1944. január 1-én a 11. zászlóaljat áthelyezik Nagybereznáról Sepsiszentgyörgyre és alárendelik a 67. Határvadász csoport parancsnokságnak. Málházott hegyi ágyús ütege az 1. székely hegyi tüzérsztyály alárendeltségébe kerül.

1940-ben a 8. határvadász dandár alárendeltségébe kerül a 26.(Nagybereznai) határvadász zászlóalj. 1940 decemberében a zászlóalj személyi feltöltöttségét magas állományúra emelték. Így állt fel a 2. és 3. század. A 3. század Malomrét helyőrségbe került. Így védelmi sávja északnyugat, és dél felé tolódott el. Régi portyázó százada 26/1. számozású lett, parancsnoksága Utcásra került. Kihelyezett őrsai: 1. Fenyvesvölgy, 2. Juhászlak⁴⁵, 3.Zemplénoroszi, 4. Zellő⁴⁶, 5. Szedrecske⁴⁷, 6. Cirókaófalú, 7. Takcsány, 8. Kiskolon⁴⁸.

A 27/1. portyázó század 26/2. számot kapta, parancsnoksága Szobráncon települt, kihelyezett őrsai: 1. Remetevasgyár⁴⁹, 2. Jeszenőremete, ez 1942-ben áttelepül Felsőhalasra⁵⁰, 3. Alsóhalas,⁵¹ 4. Sárosremete, 5. Bező.

1943-ban a határvadász zászlóaljak többségét hegyivadász egységekké szervezték át.

4. Erőd századok

A 3. határvadász zászlóalj felállította a 3/1. erőd századot, amelynek feladata a támadás esetén a Kárpátok átjáróinak lezárása. Parancsnoksága Körösmezőn volt. A 3/2. erőd század parancsnoksága Felsővisón volt.

1943. október 1-vel a Szabolcs-hadrend bevezetésével a zászlóaljat átszervezték és átfegyverezték hegyivadász zászlóaljjá és belőle alakult meg a 13. hegyivadász zászlóalj.

A 25. határvadász zászlóaljnak két erődcsázada volt. A 25/1. erőd század parancsnoksága Volócon, és a 25/2. erőd század századparancsnoksága Vezérszálláson volt. 1943. október 1-vel a határvadász-zászlóaljat átszervezték és átfegyverezték hegyivadász zászlóaljjá, és mint a 25. hegyivadász-zászlóalj tevékenykedett tovább.

A 10. határvadász zászlóalj erődcsázada a 10/1 Királymezőn, a 10/2. erődcsázad, először Ökörmezőn, majd Torcskára települt, a 10/3. parancsnoksága Vizkőzön volt.

A 26. határvadász zászlóalj két erődcsázadot állít fel, a 26/1. Nagybereznai és a 26/2. Malomréti erődcsázadokat.

5. 1943.évi átszervezések

1943. október 1-vel a 8. határvadász dandár csapataiból Munkács székhellyel az 1. hegyi dandár mintájára felállították a 2. hegyi dandárt és ezzel a 8. határvadász dandár megszűnt.⁵² A dandár a VIII. hadtest alárendeltségében volt. Parancsnoksága, és a tüzérezred parancsnoksága Munkácson települt. Alárendeltségébe tartozó alakulatok: Az 1. hegyivadász zászlóalj (Perecsény), 10. hegyivadász zászlóalj (Ökörmező), 11. hegyivadász zászlóalj (Fenyvesvölgy), 13. hegyivadász zászlóalj (Rahó) 25. hegyivadász zászlóalj (Vezérszállás).

A dandár alárendeltségébe három portyázó osztály tartozott: A 63. portyázó osztály (Rahó). A 3/2. portyázó század Felsővisón települt 3 őrssel, a 3/1. portyázó század Körösmezőn települt 6 őrssel, a 10/1 portyázó század Királymezőn települt 4 őrssel. Ide tartozott 3/2. Felsővisói, 3/1. Körösmezői, és 10/1 Királymezői erődcsázad.

A 64. portyázó osztály (Szolyva) alárendeltségében a 10/2. portyázó század Ökörmezőn települt 3 őrssel, a 25. portyázó század Vezérszálláson települt 7 őrssel. Ide tartozott 10/2. Torcskai, 10/3, Vizközi, 25/1. Volóci, és 25/2. Vezérszállási erődcsázadok.

A 65. portyázó osztály (Nagyberezna) alárendeltségében a 11. portyázó század Fenyvesvölgyön települt 5 őrssel, a 26/1. portyázó század Utcáson települt 8 őrssel, a 26/2. portyázó század Szobrábcon települt 5 őrssel. Alájuk tartozott 26/1. Nagybereznai és a 26/2. Malomréti erődcsázadok.

A tüzérosztály parancsnokság Szolyván és Rahón volt. Az ütegek zászlóaljknál voltak. A dandár vonat és a híradósszázad Szolyvára települt.

Ezután már nem nagyon változott a Magyar királyi Honvédség elhelyezése Kárpátján.

JEGYZETEK

1. Csüllög Gábor (1997): Szempontok és módszerek történeti tájak és régiók kárpát-medencei szerveződésének történeti földrajzi vizsgálatához. – In: Füleki Gy. szerk. (1997): A táj változásai a honfoglalás óta a Kárpát-medencében. Gödöllői Agrártudományi Egyetem MSZKI, Gödöllő. 291-296. old.; A történelmi térszerkezetre lásd: Csüllög Gábor (1998): Térszerveződési irányok a Felvidék regionális tagolódásában In: Frisnyák S. szerk. (1998) A Felvidék történeti földrajza Nyíregyháza. 243-253. old; Csüllög Gábor (2010): A Kárpát-medencei államter problémái Trianon után. In: Közép-Európai Közlemények 2010/4. szám 56-61. old; Gulyás László (2009): Kárpátalja 1918 előtt. In: Baranyi Béla (szerk.): Kárpátalja. MTA Regionális Kutatások Központja-Dialóg Campus Kiadó. Pécs-Budapest. 65-75. old; Gulyás László (2012): Küzdelem a Kárpát-medencéért, Regionalizáció és etnoregionalizmus, avagy a nemzeti és nemzetiségi kérdés területi aspektusai Magyarországon 1690-1914. Kárpátia Stúdió, Budapest; Gulyás László (2013): Elképzelések a dualista Magyarország térszerkezetéről, különös tekintettel a regionalizmusra. Földrajzi Közlemények 2013/4. szám 344-363. old.
2. A részleteket lásd Gulyás László-Szávai Ferenc (2015): Egy régió visszaintegrációs kísérlete, avagy Kárpátalja a magyar állam keretei között, 1939. március 15.-1944. október 23. In: Fábíán Attila szerk. (2015): Otthon a Kárpát-medencében. Területfejlesztési Szabadegyetem 2011-2015. Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kara. Sopron. 13-28. old.
3. A történeti irodalomban terjedt el a „kis háború” fogalma. A két állam közt hivatalosan soha nem hirdettek hadiállapotot,- sőt a magyar diplomácia volt az első, amely elismerte Szlovákia önállóságát 1939. március 15-én, – és hadüzenetre se került sor. A határ más pontjain nem folytak nagyszabású harci cselekmények, eltekintve néhány helyi lövöldözéstől. Ez nem volt háború, csak egy határvita, vagy kisebb konfliktus jogi értelemben.
4. A magyar-szlovák kisháborúra lásd: Janek István: Az elfelejtett háború. Történelmi Szemle, 2001, 3–4. szám, továbbá Janek István – A szlovák-magyar „kisháború” története és eseményei 1939 márciusában, http://www.publikon.hu/application/essay/107_1.pdf.
5. 1940. évi XI. törvénycikk a felvidéki és kárpátaljai területek visszacsatolásával kapcsolatos nemzetközi vonatkozású kérdések szabályozásáról. Corpus Juris CD. Lásd: Suba J. A polgári Magyarország közigazgatási beosztásának alakulása a határváltozások tükrében 1867-1941 között. In: Rendvédelem-történeti Füzetek X. évf./12. szám. Budapest 2001. 102 – 107. p. (Suba J. 2001)
6. Egy hadtest békében az alábbi csapatokkal rendelkezett: 3 gyalogezred, 1 huszárszászad, 3 tábori tüzérosztály, 1 gépkocsizó tüzérosztály, 1 tüzér mérőszázad, 1 légvédelmi tüzérosztály, 1 utász zászlóalj, 1 híradó zászlóalj, 1 fogatolt vonatosztály, 1 gépkocsizó vonatosztály, 1 közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj. (Suba J)
7. A dandárok egy-egy gyalogezrede és tüzérosztálya mozgósítás esetén ikreződött. A békehadrendben szereplő hadtest-kötelékbeli gyalogezredekbeli és tüzérosztályokból az ezred parancsnokhelyettes, illetve az osztályparancsnok-helyettes vezetésével

- kivált a tényleges állomány fele felállította a gyalogezred ikerezredét, amelynek hadrendi száma harminccal magasabb volt, és egy másik tüzérosztályt. A tüzérosztályok hadrendi számukat megtartva két osztályos tüzérezreddé alakultak át. A gyalogdandár magja az anya-és az ikerezredből álló két gyalogezred és a két tüzérosztályból szervezett tüzérezred lett, amelyeket a mozgósításkor behívott tartalékosokkal hadilét-számra töltöttek fel. A gyalogdandár működéséhez szükséges támogató-és kiszolgáló alakulatokat a területileg illetékes hadtest szakcsapatai állították fel tényleges állományukból és a bevonuló tartalékosokból. Mozgósítás esetén minden hadtest három gyalogdandárt állított fel. (Suba J)
8. A gépkocsizó dandárok (1.2.) a vegyesdandárok kerékpáros zászlóaljaiból, és a gépkocsizó osztagaiból alakult meg. (SJ)
 9. Az 1. és 2. gépkocsizó dandárból és az 1. és 2. lovasdandárból. (SJ)
 10. Lényegében a gyalogdandárával azonos két gyalogezredből, egy fogatolt tüzérezredből és hadosztály – közvetlen alakulatokból álló seregetest. A szervezet, az állomáshely és a hadrendi szám változatlan maradt. Az elnevezés megváltoztatásának az oka, hogy a 2. magyar hadsereggel a keleti frontra kivonuló 9 kétezredes seregetest a német hadvezetés előtt nagyobb harcértékűnek tűnjön, mint amelyet valójában képviselt. (Suba J)
 11. Elsődleges tervek szerint egy határvadász dandár 3, a védendő határszakasz veszélyeztetettségétől függően különböző erősségű, 1 – 1 tüzéruddal és 1 – 1 kerékpáros századdal megerősített határvadász zászlóaljból és 3, a határőrizet közvetlenül ellátó portyázó századból állt. A dandárok feladata volt a határszolgálat és -őrizet mellett egy esetleges támadás esetén gyorsreagálású erőként a betörő ellenséges erők feltartóztatása a reguláris csapatok megérkezéséig. A dandárok székhelye: 1. Budapest, 2. Székesfehérvár, 3. Szombathely, 4. Pécs, 5. Kiskunhalas, 6. Debrecen, 7. Miskolc, 8. Orosháza volt.
 12. A határvadász-zászlóaljaknak két típusát különböztették meg. Az alacsony és a magas állományú határvadász-zászlóaljat. A magas állományú határvadász-zászlóalj közvetlenként árkász-, távbeszélő, nehézpuskás, aknavető és páncéltörő szakasszal rendelkezett. A hadsereg szervezésére lásd: Csima János: Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához (1938–1945). HM Központi Irratár, Budapest, 1961.
 13. A határőrségre lásd: Suba J. A magyar határőrizeti struktúra változásai és a déli határszakasz In: Balkán füzetek különszám II. (szerk.. M Császár Zsuzsa) 222-232.p. Pécs TTK FI KMBTK 2009. (Suba J. 2009), Suba J: Határőrök Zemplénben 1920-1944 In: Tiszteletkötet dr. Gál András geográfus 60. születésnapjára (szerk.:) Dr. Kókai Sándor- Dr. Boros László 513-530.p. (Nyíregyháza-Szerencs), 2015.
 14. Az őrsöket most csak felsoroljuk. Részletesebb ismertetésükre később térünk ki.
 15. A Felvidék visszacsatolásával a határvadász dandárok állomáshelyei 1939. január 1-től a következőképpen módosultak: 1. Salgótarján, 2. Komárom, 3. Keszthely, 4. Pécs, 5. Kiskunhalas, 6. Mezőtúr, 7. Beregszász, 8. Sátoraljaújhely. (Suba J)
 16. A magyar-lengyel határra lásd: Suba J. A magyar-lengyel határ és határforgalom 1939-ben In: Tiszteletkötet Dr. Frisnyák Sándor geográfus professzor 80. születésnapjára. (szerk.): Dr. Gál András – Dr. Kókai Sándor (358.p.) 211-222.p. Nyíregyháza-Szerencs. 2014. (Suba J. 2014).

17. Zsdenyovo, Szarvasháza (4470),
18. Az erélyi határőrizet megszervezésére lásd: Suba J: A határvédelem megszervezése a visszatért Erdélyben 1940–1944 In: Közép-Európai Közlemények No.29. (VIII. évf./2. 2015/2. szám 135-149 p.
19. Az őrök elhelyezkedést nem tárgyaljuk, ez már kívül esik a vizsgált területüktől. (Suba J)
20. A 7. határvadász dandár alárendeltségébe tartozott még a 23. (Mátészalkai) és a 33. (Nyíradonyi) határvadász zászlóalj. A 33. zászlóalj 6 őrrel, a 23. zászlóalj portyázó százada 8őrrel rendelkezett. (Suba J)
21. <http://www.hatarvadasz.hu/index20.html>. Valószínű, hogy elírás lehet, hiszen a lengyel határ mentén 1400-1800 méter magas hegyek húzódnak. Az igaz, hogy a vadászház jelölés itt fordul elő legtöbbször. Valószínűsíthető, hogy a 4772. szelvényen található. Ideiglenes őr lehetett Klauzara Mokranka és Turbacil között, amely a vadászházban nyert elhelyezést.
22. Más országrészekben zászlóalj és ezred szintű határvadász alakulatok teljesítettek szolgálatot.
23. Az őrök elhelyezése már nem sokat változott. Az őrök neveinél az állomány-táblában megadott nevet használjuk, és a korabeli helyesírás szerint irtuk. A Nevek variációit a korabeli térképekről vettük le. Az őrök kijelölése a Honvédségnél rendszeresített az 1:75 000 méretarányú érképen történt. Az ott megírt települések neveit használták. Mivel többféle kiadású és névrajzú (eredetileg német, majd magyar és cseh) térképeket használtak. Így a nevek megírása eltérő, ezt jelöltük a négyjegyű szám a térképek szelvényyszáma. 1944-ben az 1:50 000 méretarányú térképeket is rendszeresítették. Ezeket a névrajzot magyarosították, és három névvariáns tüntettek fel. A négyjegyű szám és az égtáj rövidítése a szelvényszámot jelöli. A Kárpátalja 1:200 000 méretarányú térkép kiadásai (1939, 1940, 1942) általában két nevet tüntettek fel.(Suba J).
24. A másik a 9. Marosvásárhelyi határvadász dandár volt.
25. Jasina (4673), Jaszinya (4673NY)
26. Bogdan, Bohdan (4773)
27. Klauzura Balzatul, KlausuraBaleatul (4773) Balcatul (4773NY) A Tarkás patak völgyében (a Fehér Tisza (Balcatul) jobb oldali forrása) A Tarkás gát mellett a gátórház, turistaház mellett volt a laktanya.(4773NY)
28. Hoverla, (Hóvár) (4773NY) A Hóvári patak völgyében-a Fehér Tisza jobb oldali mellékfolyója- és a Kőkörcsines (Bebenyeszkul) patak összefolyásánál volt a laktanya. Laposmezőtől (Luhi) 7 km-re ÉÉK-re.
29. Kozmieszcsek, Kozmieska, (4773), Kozmjescsek (4773NY) A mezőháti patak (Lezescsinya) és a Kozmoska (Kozmjescsek) patak összefolyásánál a Kozmoska gát mellett volt a laktanya. (4373NY)
30. A körösmezői vasúti alagút
31. Moheljki, Mezőhát (4673NY)

32. Turbacil (4672), Kis torbáti mh (4672K). A Torbát (Turbat) és a Kis Torbát (Turbacil) patakok összefolyásánál. A Kis Torbát völgyéből a Pántor hágón keresztül vezet az út Rajtfajóvára.
33. Favágóház, valószínűsíthető, hogy a Tarac patak völgyében a Podcerna patak összefolyásánál lévő a 4672K térképen Őrh. megírásként jelölt objektumról van szó. Innen lehet ellenőrizni a Tarac hágón (Ragodze) átvezető utat.
34. Klauzura Janovec (4672) Ahol az Andráska patak beömlik a János patakban
35. Mokrai vízfogó (4572NY), Klausura Mokranka a Kis Tarac völgyében a Mokrai vízfogónál volt a laktanya. 301 magassági pontnál (mp.). (4672NY)
36. Pudpolóc, Pudpolozja (4570NY)
37. Szkotárszka, Szkotarszkoje, (4570K)
38. Bilászovica, Bilaszovice (4470), Bilaszovica Bagolyháza (4470NY)
39. Oroszbukóc, Beregbárdos, (4470NY),
40. Velika Rosztoka, Alsóhatárszeg (4470),
41. Erdőluda (4470),
42. Verhovinabisztra, Határszög (4369K),
43. Lubnya, Kiesvölgy (4369K)
44. Ujsztuzsica, Nova sztuzsica Patakujfalu (4369),
45. Rugyina (4369NY),
46. Zuélla, Zvalla,(4368K)
47. Osztrozsnycica (4368K)
48. Kolonica (4468K)
49. Felsőremete határában található a Sztáray család által az 1828-ban alapított vasgyártelep, amelyről 1910-ben a település a nevét kapta.
50. Felsőribnice, Visnyaribnica (4468K)
51. Alsóribnice, Nizsnya Ribnica (4468K), Alsóbaskóc (4468)
52. 1943. augusztus 10-én a Szabolcs hadrendben a 27 két ezredes könnyű hadosztály helyett 8 darab 3 ezredes és 4 tüzérosztályos gyaloghadosztály szerveztek. Minden hadtestparancsnokság alá 1 gyaloghadosztály, valamint 1 szintén 3 ezredes tartalék hadosztály került, amely békében csak kereteiben létezett és csak mozgósításkor töltötték fel hadi létszámra. Az új hadrend ezen kívül – szintén hadi létszámon tartott – 2 páncélos hadosztályt, 1 lovashadosztályt, 2 hegyi dandárt, 1 repülő hadosztályt, 3 légvédelmi tüzérdandárt és a folyamőr dandárt, valamint a Székely Határvédelmi Erőket foglalta magában.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csima J.:(szerk.): Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához (1938-1945) Bp. 1961.
- Csüllög Gábor (1997): Szempontok és módszerek történeti tájak és régiók kárpát-medencei szerveződésének történeti földrajzi vizsgálatához. – In: Füleki Gy. szerk. (1997): A táj változásai a honfoglalás óta a Kárpát-medencében. Gödöllői Agrártudományi Egyetem MSzKI, Gödöllő. 291-296. old.
- Csüllög Gábor (1998): Térszerveződési irányok a Felvidék regionális tagolódásában In: Frisnyák S. szerk. (1998) A Felvidék történeti földrajza Nyíregyháza. 243-253. old.
- Csüllög Gábor (2010): A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. In: Közép-Európai Közlemények 2010/4. szám 56-61. old.
- Gulyás László (2009): Kárpátalja 1918 előtt. In. Baranyi Béla (szerk.): Kárpátalja. MTA Regionális Kutatások Központja-Dialóg Campus Kiadó. Pécs-Budapest. 65-75. old.
- Gulyás László (2012): Küzdelem a Kárpát-medencéért, Regionalizáció és etnoregionalizmus, avagy a nemzeti és nemzetiségi kérdés területi aspektusai Magyarországon 1690-1914. Kárpátia Stúdió, Budapest.
- Gulyás László (2013): Elképzelések a dualista Magyarország térszerkezetéről, különös tekintettel a regionalizmusra. Földrajzi Közlemények 2013/4. szám 344-363. old.
- Gulyás László-Szávai Ferenc (2015): Egy régió visszaintegrálási kísérlete, avagy Kárpátalja a magyar állam keretei között, 1939. március 15.-1944. október 23. In. Fábrián Attila szerk. (2015): Otthon a Kárpát-medencében. Területfejlesztési Szabadegyetem 2011-2015. Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kara. Sopron. 13-28. old.
- Illésfalvi P: A hegyi csapatok megszervezése a magyar királyi honvédségnél 1939-1940-ben Hadtörténeti Közlemények 2000/4. szám 743-765.p.
- Illésfalvi P.-Szabó P.-Számveber N. (2005): Erdély a hadak útján 1940-1944. Bp. 2005.
- Janek István: Az elfelejtett háború. Történelmi Szemle, 2001, 3–4.
- Honvédelmi Minisztérium (HM) Szervezési rendeletek –Hadtörténeti Levéltár (HL.)
- HM.60.000/el.n.1/a. 1938.sz. A m. kir. Honvédség békehadrendje (1938.)
- HM.39.000/el.n.1/a. 1939.sz. A m. kir. Honvédség békehadrendje (1939.)
- HM.40.400/el.n.1/a. 1940.sz. Csapatáthelyezések és új felállítások az 1940/41.évben
- HM.40.400/el.n.1/a. 1940.sz. A m. kir. Honvédség csapatainak elhelyezése (1940)
- HM.40.400/el.n.1/a. 1940.sz. A m. kir. Honvédség békehadrendje (1940.)
- HM.41.00/el.n.1/a. 1941.sz. A m. kir. Honvédség csapatainak elhelyezése (1941)
- HM.42.000/el.n.1/a. 1942.sz. A m. kir. Honvédség csapatainak területi elhelyezése (1942.)
- HM.43 000/el.n.1/a. 1943.sz. A m. kir. Honvédség csapatainak elhelyezése
- HM.43 000/el.n.1/a. 1943.sz. m. kir. Honvédség békehadrendje (1943.)
- HM.43 100/el.n.1/a. 1943.sz. A m. kir. Honvédség békehadrendje (1943.)

- Suba J.(2001): A polgári Magyarország közigazgatási beosztásának alakulása a határváltozások tükrében 1867-1941 között. In: Rendvédelem-történeti Füzetek X. évf./12. szám. Budapest 2001. 102 – 107. p.
- Suba János (2003-2004): Az első magyar-szlovák határ leírása IN.: A Nógrád megyei múzeumok évkönyve 2003-2004 (XXVII-XXVIII kötet) (Szer: Mattis F –Bagyinszky Iné – Györiné Mojzses A.) Salgótarján 2003-2004. (339.p) 61-80 p.
- Suba János (2009): A magyar határőrizeti struktúra változásai és a déli határszakasz In: Balkán füzetek különszám II. (szerk.. M Császár Zsuzsa) 222-232.p. Pécs TTK FI KMBTK 2009.
- Suba János (2011): A visszatért Felvidék határának megállapítása 1938-1939 IN: Közép-Európai Közlemények 2011/1. száma (IV. évfolyam, 1. szám, No.12.) 102-113.p
- Suba János (2014): A magyar-lengyel határ és határforgalom 1939-ben In: Tiszteletkötet Dr. Frisnyák Sándor geográfus professzor 80. születésnapjára. (szerk.): Dr. Gál András – Dr. Kókai Sándor (358.p.) 211-222.p. Nyíregyháza-Szerencs. 2014.
- Suba János (2015a): Határőrök Zemplénben 1920-1944 In: Tiszteletkötet dr. Gál András geográfus 60. születésnapjára (szerk.:) Dr. Kókai Sándor- Dr. Boros László 513-530.p. (Nyíregyháza-Szerencs, 2015)
- Suba János (2015b): A határvédelem megszervezése a visszatért Erdélyben 1940–1944 In: Közép-Európai Közlemények No.29. (VIII. évf./2. 2015/2. szám 135-149 p.

TÉRKÉPEK

- Észak-Magyarország térképe. Északi határa: az 1938. nov. hó 5-én megállapított katonai demarkációs vonal. M. 1:580 000 Budapest. 1938. HT. B XV c 305
- [Magyarország]. A magyar–cseh katonai bizottság által 1938. nov. 5-én megállapított „demarkációs vonal” ideiglenes érvényű. M. 1:750 000 Budapest. 1938. Az új határ zölddel utánnomva. HT.B XV c 359
- A honvédelemről szóló 1939. II. T. C. 229 §-ban foglalt felhatalmazás alapján kiadott és a 10640/939. M. E. számú rendelettel meghatározott határsáv térképe. M. 1:400 000 H. n. [1939?].HT. B XV c 363
- Magyarország új határa 1938. november 2. A magyar Felvidék nemzetiségi térképe. M. 1:1 300 000 Budapest. [1938.] Magyarországi Ruszinszkiek Szervezete. A felvidéki városok százalékaránya (az 1920-es népszáml. alapján)HT B XV c 451
- ŠIMEK, J.–SEMIK, M.: Nástěnná mapa Podkarpatské Rusi. M. 1:125 000. Praze, 1933. Ústředního Nakladatelství a knihkupectví učitelstva Československého. Cseh- és cirillb. Kárpátalja általános térképe 1933-ban. HT. B XIV a 59
- Stát Československy. M. 1:1 000 000. Smichov [193?].A Csehszlovák Állam térképe 1930 körül. HT. B XIV a 62
- JELINEK, Maule:Slovensko a Podkarpatská Rus. M. 1:1 000 000. Bratislava, [193?] Nakladatel'stvo „Academia”. Szlovákia és Kárpátalja térképe 1930 körül .HT. B XIV a 70

- KOGUTOWICZ Károly–FODOR Ferenc: A rutén felvidék néprajzi, gazdaságföldrajzi és közlekedési térképe. M. 1:1 500 000. Budapest, 1921. Mt. A rutén felvidék helyzete a cseh államban. Szlovákia és Kárpátalja térképe 1921-ben. HT. B XIV c 20
- KŘIVANEC, Karel: Podkarpatská Rus III. Autová mapa. M. 1:400 000. Praha, [193?] Kárpátalja autótérképe 1930 körül. HT. B XIV c 23
- Csonka-Magyarország közigazgatási beosztása 1939. (A Felvidék és Kárpátalja visszacsatolásával.) M. 1:750 000 Budapest, 1939. HT. B XV a 282
- STOITS György: Magyarország közigazgatási beosztása és közlekedési térképe. (1939-es határok Kárpátaljával.) M. 1:1 200 000 Budapest, [1939?] HT. B XV a 285
- STOITS György: Magyarország, Szlovákia és Kárpátalja térképe. M. 1:750 000 Budapest. 1938. 2. őszi kiad., úttálapot: 1938. okt. 5. A visszacsatolt rész külön színezve. HT. B XV c 154
- Kárpátalja. M. 1:200 000 Budapest. 1940. M. Kir. Honv. Térk. Int. HT. B XV c 500
- TALLIÁN Ferenc: A Királyi Magyar Automobil Club útjelentése. M. 1:700 000 Budapest, [1940]. Magyarország úttálapottérképe Kárpátalja megszállása után. HT. B XV c 1219.